

Om «syndig nattløberi» i Rendalen

Av Tormod Rugsveen

Først et utdrag fra «Lovbog» på 1700 tallet som lyder slik : «Dær hændstilles til Lehnsmænd og Magistrater udi Bøygderne, at have et vaakent Omseende med den omseggribende Natteløben, der Mannspersoner forfører Pigerne udi Feehusene m.m. Sraffen var «Tugthus,» og i verste fall «Fæstningsarbeide fra 8 til 12 Aar.» Et kaldgufs fra datidas prestskap.-

Presten Samuel Mandalls embedstid i Rendalen strakk seg over en periode av snaut 40 år, fra 1788 til 1826. Det sies at han i sin tids embedsgjerning var en nidkjær og virksom mann. Sedelighet hos ungdom lå ham sterkt på hjertet, og mente som prestelærte Eilert Sundt noe senere, at de mange illegitime barnefødsler førte til «pauperismens tilvekst.» Særlig forsøkte han å bekjempe det «svinske Natteløberiet,» og hadde i den anledning ansatt Landværn Thore Embretsen Hangaard som sedelighetspoliti. Det viste seg å være til fånytte, da den betrodde tilsynsmannen besvangret prestens ansatte tjenestepike, Maria Andersdatter Bergseth, - angivlig etter besøk på fjøshjellen mens presten forrettet i annekskirken.-

Kirkeboka fra 1802 forteller: Den 6 (uleselig) ble døpt. (anført med U) Maria Andersdatter's barn Johanna. Presten tilføyer i kirkeboka: "Dette barn ble ved Dåps Akten udlagt som fader Landværn Thore Embretsen Hangaarden. Disse hviss første Leiemaal på begge sider er meg anmeldt at hverken være hinanden beslektet eller besvogret. Dette Leiemaal som ere begaaet på Prestegaardens grund ere til Bis-kop og Foged anmeldt."-

Det sies at presten fikk anklagde dømt til bøter ifølge "Reskript af 4-3 - 1778. «Hvorvidt natteløberiet» etter dette avtok, vites ikke. Men sikkert er det at «uektefødte» Johanna Thoresdatter, vokste opp i

prestgården hos Mandall og frue, og flyttet sogar med dem til prestens pensjonistbolig, den såkalte «Enkesæte,» og var dem til hjelp i deres alderdom.

Året 1827 ble Johanna Thoresdatter viet til sølvsmed Simen Olsen Rugsveen fra Unset og flyttet fra prestegården. Sannsynligvis oppstod bekjentskapet gjennom sølvsmedens befattning med forgyllningen og oppussingen av kirkesølvet i Øvre Rendal kirke. Det fortelles at denne Johanna var litt av en «madame», oppvokst som hun var i prestegården og oppdratt til «dannelse og sedelighet.» I sitt med sølvsmeden kunne hun tydeligvis gi til kjenne å være «gift under sin stand,» sin ektefelles faglige dyktighet til-tross. Simen sølvsmed, som han ble kalt i dagligtale, var svært låghalt og hinket omkring i smia på sin sjøllagde tre-protese. Aller verst for ham var å ledsage sin fromme hustru den 10 km. lange veien til kirken hver bidige prestehelg. Tilslutt måtte han kjøpe seg en hest. Utenom litt vedkjøring fra «Søndre Undset Skover til Smidjens behov,» samt kirkeskyss, hadde han svært liten bruk for hesten.

Kan også nevne at Johanna Thoresdatter fikk en minnerik bryllupspresang fra prestefamilien Mandall: En velbrukt, kombinert kontor og dostol som en «liden ærindring» fra fosterforeldrene. Stolen er å finne i Bull-museet på Øvre Rendalen gamle preste-gård.